Margarethe Szeless

Hegedűs 2 László műveiről

Collegium Hungaricum, Bécs
2008. május 28 – június 27.

Hegedűs 2 László harminc éve van jelen a kortárs magyar művészetben. Különböző művészeti ágakban dolgozik – festészet, grafika –, de készít objekteket, installációkat, fotókat és filmet is. A Collegium Hungaricumban megrendezett kiállítás a művész aktuális fotográfiáit mutatja be, amelyek különböző témákat dolgoznak fel, és egyúttal különböző fotográfiai megoldásokról tesznek tanúbizonyságot.

A művész teljes életművét szemlélve szembetűnik a szürrealista esztétikához való vonzódása, mely bizonyos kedvelt motívumok variációjában és metamorfózisában, az elő- és háttér optikai játékában nyilvánul meg. A továbbiakban ezt a három aspektust szeretném közelebbről megvilágítani. Mit értek szürrealista esztétika alatt? Azt, hogy H2L képeinek a tárgyak szokatlan kombinációja különös irreális, illetve abszurd jelleget kölcsönöz, hasonlóan Lautréamont diktumához: „egy írógép és egy esernyő véletlen találkozásáról egy boncasztalon", amely a szürrealista festészet meghatározó metaforájává vált. H2L-nél három alma látható egy rádión egy naplementés tájon, vagy éppen egy férfi áll szmokingban és cilinderrel egy nagy madár mögött, ami mellett egy cseresznye látható.

Ami H2L kedvelt motívumait illeti, úgy meg kell említenünk a cseresznyét, de visszatérő motívumok még a gombok, vagy a dominókövek is. Ezek a motívumok laza összefüggésben állnak egymással, egyfajta asszociációs láncban – ahogy azt Beke László megfigyelte. Így utalnak a dominók pontjai a gombokra, ezek elvezetnek a cseresznyékig, amelyek viszont a H2L által a művészettörténetből felidézett női aktok mellbimbóit idézik. Így válnak H2L motívumai vándormotívumokká, így szövődnek kapcsolatok a képek között, mialatt a motívumok egy metamorfózison esnek át.

Ez elvezet minket a harmadik megfigyelésig, az elő- és háttér optikai játékáig, amely szintén egyfajta metamorfózist jelent. Itt almák (birsek) rothadási foltjai találkoznak fekete tintafoltokkal, vagy egy dalmata kutya szőrének fekete foltjai változnak át pöttyös tapétává. Az elő- és háttér felcserélhető lesz, tárgyakhoz kapcsolható részletek absztrakt mintákká válnak és fordítva.

Az általános megfigyelések után vegyük szemre H2L duplex-képeit, amelyek a jelen kiállítást uralják. A sorozat valamennyi képe gyakorlatilag egyetlen téma variációját dolgozza fel (erre utal a sorozat címe is: „.... egy témára"): női aktokat látunk, amelyek különböző motívumokkal, illetve hátterekkel olvadnak egybe. A duplex-képek technikailag kétszeri expozícióval készülnek, ami azt jelenti, hogy két fotót egymásra másol a művész. Ez a technikai eljárás a húszas, harmincas évek fotóművészetében gyökerezik és éli első virágkorát. A két negatív egymásra másolását, amely eredetileg a sötétkamrában történt, H2L a digitális korszaknak megfelelően magában a kamerában végzi. Ez azt jelenti, hogy a művész készít egy felvételt, amelyre a kamera duplex funkciójának segítségével egy további felvételt exponál. A kompozíciók így a kamerában jönnek létre, H2L számára a felvétel pillanatában láthatóvá válik, hogy hogyan fonódik egybe a két motívum számítógépes manipuláció nélkül.

H2L duplex-képeinek alapmotívuma egy japán nő etnográfiai felvétele az 1870-es évekből. A portré a nőt egyfajta ágyékkötővel, meztelen felsőtesttel ábrázolja. Karjait összefonja mellkasa előtt, de úgy, hogy mellei fedetlenek maradnak.

Ezt a női félaktot különböző hátterekkel kombinálja a művész, amelyekkel egyfajta szimbiózist képez, hiszen az elő- és a hátteret nem lehet egymástól elválasztani, azok egymásba tűnnek. A nő képét többszörösen áthatják a növények, ágak és gallyak tekerődznek a testén, vagy kolosszusként nyugszik a test egy fakoronán, egy pogány istennő eszményképeként; máshol festett, vakolatszerűen repedezett színes fa felületében oldódik fel. Hirtelen testszerűvé válik ez az éteri alak, plasztikussá és foghatóvá, azáltal, hogy a fatörzs és a színrétegek a tapintó érzékeinkre apellálnak. De kőbevésett hatást is kelthet, amint egy omladozó fallal

Hegedűs 2 László
Röntgenkép 5., 2008, fotónagyítás, 40 × 50 cm

Hegedűs 2 László
szept11072egytémára, 2008, fotónagyítás, 50 × 40 cm

együtt jelenik meg. H2L felvételein a faktúra, a tapintható felület saját esztétikai értéket hordoz, ami egyidejűleg a női alak absztrakt és materiális ellenpólusaként szerepel.
A női alakot különösen elbűvölővé teszi az, ahogyan kezeit mellkasa előtt összefonja. Többféleképpen is értelmezhetjük ezt a gesztust: visszafogottságként, befelé fordulásként (szinte az imádkozáshoz hasonlóan). A tartás kifejezetten arra utal, hogy itt nem egy aktfotóról van szó, hanem sokkal inkább egy néprajzi felvételről, amelyet kutatóútja során készített egy nyugati kutató egy ős-honos japán nőről. A gesztus nagymértékben hasonlít a keresztény kultúrkörben elterjedt Madonna-ábrázolásokról ismert testtartásra. H2L explicitté is teszi ezt az asszociációt azon a képén, ahol a japán nőportréján egy Mária-ábrázolás tűnik át.
A duplex-képek sorozatában megtalálhatók még egy európai aktfelvétel különféle variációi is. Ez esetben ténylegesen aktfelvételről van szó. Ez egy háttal ülő nő színezett sztereó dagerrotípiája, amelyen a nő képét H2L ismét a különböző motívumok és felszínek kombinációjával idegeníti el, kivonva ezáltal mindkét nőt az eredeti recepciós közegből, elrejtve őket a vágyakozó (férfi)tekintetek elől: a japán nőt a buzgó terepkutató kolonista tekintete elől, az európai nőt pedig az aktfotósok közönségének voyeurista vágyai elől.
A másik kiállított sorozat a *Röntgenképek* címet viseli. Itt egy állatorvos röntgenfelvételein állatok testrészeit találjuk, egy esetben az orvos kezét is, ahogyan egy madarat tart. Egy az orvostudományban használatos képalkotó eljárással dolgozik a művész, annak eredeti rendeltetésétől eltérően. A röntgenfelvételek anti-aktok benyomását keltik, a hús-vér testiség megszűnik, ami marad, az a csontváz. Minden egyes röntgenképen partitúrarészleteket találunk (a kotta hangjelei H2L cseresznye-motívumára emlékeztetnek), de csupán néhány taktust és megfelelő megjegyzéseket, mint „allegro vivace", valamint egy alkalommal Bartók Béla neve is kivehető.
Mi lehet a célja a művésznek a csontvázrészletek és a zeneművek kottaképeinek kombinációjával? Az összefüggést én a konstrukció pillanatában vélem felfedezni. Ahogy az emberi csontozat a test rejtett szerkezeti mechanizmusa, úgy hordoz magában a partitúra, a zenemű kottaképe is valami vázszerűt. A kottakép nem más, mint a zenemű csontváza, ami a felcsendülő hangok által kel életre. A röntgenképek láthatóvá teszik azt, ami nem látható, a kottaképek hallhatóvá teszik azt, ami nem hallható. Míg a zeneszerző hangokkal, ritmusokkal hozza létre a művet, addig Hegedűs 2 nagy leleménnyel és virtuózan, formákkal, vonalakkal, tónusokkal, színekkel teremti meg ezt.

Dékei Kriszta

A sokoldalú alapmű

Kreativitási gyakorlatok, FAFEJ, INDIGO Erdély Miklós művészetpedagógiai tevékenysége 1975–1986

Összeállította: Hornyik Sándor és Szőke Annamária

MTA Művészettörténeti Kutatóintézet – Gondolat Kiadó – 2B Alapítvány – Erdély Miklós Alapítvány, 532 oldal, 4800 Ft

Budapest
2008

Több mint három év telt el a 2B Galériában bemutatott utolsó Indigo kiállítás óta.[1] Bár az Indigo csoport tevékenységével foglalkozó kötet nagy része már akkor készen volt, mégis csak most látott napvilágot az az immár 10 éve készülő hatalmas anyag, amely Erdély Miklós munkásságából a művészetpedagógiai tevékenységére fókuszál, mintegy beteljesítve Erdély elképzelését: „… nagyon sajnálom, hogy ez a lelkiismeretes munka nincs összegyűjtve, az összes feladatok stb. […], és porlik szét az egész. A Kreativitás gyakorlatokban és a FAFEJ-ben az *egész avantgarde háttér-eszmeköre és az egész filozófiai udvara sűrítve volt."* (kiemelés: DK)[2] A megkerülhetetlen, forrásértékű könyv létrejötte végre eltér az eddigi gyakorlattól, azon sajnálatos, az információkat monopolizáló/át nem adó/visszatartó tendenciától, amely miatt a hetvenes-nyolcvanas évek magyar művészetével foglalkozó kutató/érdeklő nemcsak, hogy sötétben tapogatódzott, hanem folyamatos küzdelmet is folytatott egyes kortárs csoportok kisajátító törekvéseivel[3] – hiszen érdemi párbeszédet akkor lehet folytatni, ha van miről.
Az Indigo szerepe eddig is ismert volt a magyar konceptuális művészet máig tartó, szinte folyamatos létezésében, s köztudott volt a Kreativitási gyakorlatok és a FAFEJ fontossága is. Azt azonban, hogy pontosan mi történt, csak kis példányszámban megjelenő katalógusokból, nehezen elérhető kiadványokból tudhattuk[4].
A Szőke Annamária által szerkesztett könyvből kiderül, hogy miként kapcsolódik össze (nemcsak Erdély tevékenységében) és épül egymásra a három gyakorlati képzés, illetve hogyan távolodtak el egymástól a különböző művészi gyakorlatok. Ehhez a kötet összeállítói (Szőke mellett Hornyik Sándor) számos, eddig nem publikált tanulmányt[5], szubjektív visszaemlékezést[6], interjút[7] és komplett dokumentációt mellékeltek, kiegészítve az utolsó kiállítást követő emailezés során

1 *VEG KEP.* Az Indigo csoport kiállítása, 2B Galéria, Budapest, 2005. máj. 6 – jún. 5.
2 Peternák Miklós Erdély Miklóssal 1983 tavaszán folytatott beszélgetéséből. In: *Kreativitási gyakorlatok, FAFEJ, INDIGO.Erdély Miklós művészetpedagógiai tevékenysége 1975–1986.*, 137. (a továbbiakban a könyv címét nem jelölöm)
3 Lásd: Dunajcsik Mátyás: *Hajas a miénk.* http://litera.hu/object.5b9429d1-641e-4859-9b3d-26ad290e1aab.ivy
4 Például: *Kreativitás és vizualitás.* A kiállítás a Józsefvárosi Képzőművész Kör munkáját dokumentálja. (kat. Szerk.: Papp Tamás) Józsefvárosi Kiállítóterem, Budapest, 1976 máj. 19 – jún. 20.
Indigo (A csoport 1977–81 közötti kiállításainak katalógusa; Szerk.: Erdély Dániel, Nemesi Tivadar) Készült a Magyar Iparművészeti Főiskola Typo-grafikai Tanszékének nyomdájában, Budapest, 1981.
5 Hornyik Sándor 1998-as, átdolgozott szakdolgozatát *(Kreativitás és képzőművészet: az INDIGO csoport tevékenysége 1978–85)*, illetve a könyvbe beépítették a fiatalon elhunyt Papp Tamás 1981-es szakdolgozatából a Ganz-MÁVAG Képzőművészeti szakkör 1975–77 című fejezetet.
6 Például: Lábas Zoltán: *Kollektív rajzolás az Erdély-Maurer-csoportban*, 1978.
7 Az Indigo csoport beszélgetése a Mozgó Világ számára, 1981. november 22.